

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 29 februari 1944 kl. 5 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å kapitalbudgeten under statens affärsverksfonder gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1944/45 i avseende å postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, jämte i ämnet väckt motion.

(4:e avd.)

Postverket.

1:o) **Inköp av inventarier för postverkets behov.** I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t å kapitalbudgeten under statens affärsverksfonder (bilaga 4, punkt 1, s. 2 och 3 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 4 januari 1944) föreslagit riksdagen att till Inköp av inventarier för postverkets behov för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 1 600 000 kronor.

Anslaget till inköp av inventarier för postverkets behov har för budgetåren 1937/38—1943/44 anvisats med respektive 700 000 kronor, 975 000 kronor, 1 250 000 kronor, 700 000 kronor, 500 000 kronor, 700 000 kronor och 1 400 000 kronor.

Generalpoststyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1943 beräknat behovet av anslagsmedel för budgetåret 1944/45 till 1 600 000 kronor.

Departementschefen har framhållit, att inventarieanskaffningarna under åren från krigsutbrottet fram till nu löpande budgetår av besparingsskäl i stor utsträckning skjutits på framtiden. Det vore nu icke längre möjligt att utan olägenhet hålla tillbaka anskaffningen av åtskilliga för postverkets rationella drift erforderliga inventarier. Departementschefen ansåge sig därför böra biträda generalpoststyrelsens förslag.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa,

att riksdagen må till *Inköp av inventarier för postverkets behov* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 1 600 000 kronor.

Utskottet.

2:o) **Nytt bangårdspostkontor i Stockholm.** Kungl. Maj:t har (punkt 2, s. 4—6) föreslagit riksdagen att till Nytt bangårdspostkontor i Stockholm för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 1 726 000 kronor.

Till ifrågavarande ändamål ha för budgetåret 1941/42 anvisats 1 250 000 kronor och för budgetåret 1942/43 1 500 000 kronor å riksstaten samt un-

der innevarande budgetår 674 000 kronor av förnyelsefondsmedel, eller tillhoppa 3 424 000 kronor.

Totalkostnaden för byggnadsföretaget har ursprungligen uppskattats till 4 400 000 kronor.

Generalpoststyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1943 meddelat, att arbetet med uppförande av det nya bangårdspostkontoret, sedan detsamma förklarats äga företrädesrätt till arbetskraft, igångsatts i januari 1943 samt att tillstånd till arbetets fortsättande lämnats. Enligt av byggnadsstyrelsen på generalpoststyrelsens hemställda verkställd utredning rörande anslagsbehovet har totalkostnaden för byggnadsföretaget numera beräknats till 5 650 000 kronor, varav på första byggnadsetappen, som avsåges kunna färdigställas senast till den 1 oktober 1944, 4 000 000 kronor och på andra etappen 1 650 000 kronor. Det för budgetåret 1944/45 erforderliga beloppet har av byggnadsstyrelsen angivits till 1 726 000 kronor.

Utskottet.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa,

att riksdagen må till *Nytt bangårdspostkontor i Stockholm* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 1 726 000 kronor.

3:o) **Posthusbyggnad i Borås.** Kungl. Maj:t har (punkt 3, s. 6 och 7) föreslagit riksdagen att till Posthusbyggnad i Borås för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 1 250 000 kronor.

Till ifrågakvarande ändamål ha för budgetåret 1942/43 anvisats 965 000 kronor.

Enligt under senare delen av år 1941 gjorda kostnadsberäkningar skulle totalkostnaden för posthusbyggnaden komma att uppgå till 2 150 000 kronor. Då emellertid under den tid, som förflutit sedan beräkningarna gjordes, priserna på byggnadsmarknaden stigit, har byggnadsstyrelsen på anmodan av generalpoststyrelsen verkställt ny beräkning av kostnaderna och därvid funnit dessa böra upptagas till 2 375 000 kronor eller 225 000 kronor högre än vad tidigare antagits.

Generalpoststyrelsen har hemställt, att till uppförande av posthusbyggnad i Borås måtte för budgetåret 1944/45 anvisas ett investeringsanslag av 1 410 000 kronor.

Departementschefen har anfört, att Kungl. Maj:t, med hänsyn till det allmer trängande behovet av ökade och förbättrade lokaler för postkontoret, den 5 november 1943 lämnat tillstånd till byggnadsföretagets igångsättande samt ställt det hittills beviljade anslagsbeloppet till förfogande. Då arbetena icke torde hinna helt fullbordas under budgetåret 1944/45, torde ett investeringsanslag av 1 250 000 kronor vara tillfyllest för nämnda budgetår.

Utskottet.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa,

att riksdagen må till *Posthusbyggnad i Borås* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 1 250 000 kronor.

4:o) **Posthusbyggnad i Göteborg.** Kungl. Maj:t har (punkt 4, s. 8—12) föreslagit riksdagen att till Posthusbyggnad i Göteborg för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 840 000 kronor.

Generalpoststyrelsen har hemställt, att för uppförande av ett posthus å den för ifrågavarande ändamål redan förvärvade tomten nr 12 i 41 kvarteret Jaegerdorff i Majornas första rote i Göteborg måtte för budgetåret 1944/45 anvisas ett investeringsanslag av 850 000 kronor.

1940 års *civila byggnadsutredning* har den 29 oktober 1943 avgivit infordrat utlåtande i ärendet. Utredningen har därvid anfört, att den granskning, som utredningen ägnat förslaget, givit vid handen, att detta i stort sett vore planlagt med nödig ekonomisk omsorg beträffande såväl rumsytor som våningshöjder. Utredningen ville endast erinra om att postmästarens arbetsrum givits en yta av 18 kvadratmeter, vilket måste betecknas som alltför spatiöst, så mycket mer som en till detta rum ansluten, dagsbelyst förrådslokal anordnats. Ehuru en minskning av ifrågavarande rum i det föreliggande fallet icke kunde föranleda en omedelbar besparing, hade utredningen icke velat lämna förhållandet oanmärkt.

Beträffande den byggnadstekniska standarden har utredningen ansett vissa erinringar kunna göras. Sålunda måste fönstren betecknas såsom onödigt komplicerade och kostnadskrävande. En icke oväsentlig besparing kunde enligt utredningens mening uppnås genom att fönster av gängse typ anordnades. Takrännan borde utbytas mot den ur konstruktiv synpunkt lämpligare och ekonomiskt fördelaktigare anordningen med hängränna och vanligt taksprång. Slutligen borde de i fasaderna angivna smidesjärnsgallren utgå samt viss del av sockeln mot gården utföras av betong.

Vad kostnadsberäkningen angår, har byggnadsutredningen funnit denna icke erbjuda några hållpunkter för ett närmare bedömande. De av utredningen föreslagna besparingsåtgärderna kunde emellertid uppskattas medföra en kostnadsminskning av 10 000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

Av vad generalpoststyrelsen anfört torde framgå, att ett nytt brevbärrarpostkontor är av behovet påkallat i stadsdelen Majorna i Göteborg. Erforderligt tomtområde har redan tidigare förvärvats vid Jaegerdorffsplatsen. På detta område bör för ändamålet uppföras en posthusbyggnad, så snart förhållandena det möjliggöra. Anslag till byggnadsföretaget synes böra äskas å riksstaten för nästkommande budgetår.

Enligt vad jag under hand erfarit, kommer i och med färdigställandet av den föreslagna posthusbyggnaden den närbelägna postexpeditionen Göteborg 15, för vilken lokaler förhyras, att bliva överflödigt och kunna nedläggas eller utbytas mot en poststation.

Det av generalpoststyrelsen framlagda byggnadsförslaget har granskats av 1940 års civila byggnadsutredning, som därvid funnit förslaget i stort sett vara planlagt med nödig ekonomisk omsorg. I fråga om den byggnadstekniska standarden har emellertid utredningen gjort vissa erinringar. Dessa synas mig böra beaktas, dock att avgörande i fråga om material för byggnadens sockel torde få träffas efter vad som finnes lämpligast med hänsyn till materialläget vid tidpunkten för byggnadens utförande.

Generalpoststyrelsen har beräknat kostnaderna för byggnadsföretaget till 850 000 kronor. Då emellertid en viss kostnadsbesparing torde kunna ernås genom förenklingar i den byggnadstekniska standarden, lärer beloppet kunna enligt civila byggnadsutredningens förslag jämkas nedåt till 840 000 kronor.

Utskottet. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av medel till nytt brevbärrarpostkontor i Göteborg.

Med avseende på planen för byggnadens utförande vill utskottet gentemot 1940 års civila byggnadsutrednings i ärendet hävdade uppfattning framhålla, att särskilt med hänsyn till byggnadsföretagets belägenhet i närheten av de bohuslänska stendistriktet granit i detta fall torde böra genomgående komma till användning för sockeln. I anledning av det påpekande som utredningen därutöver gjort i fråga om storleken av postmästarens tjänsterum vill utskottet endast hava uttalat, att man i detta avseende självfallet måste taga i betraktande dennes speciella tjänsteuppgifter, bland vilka ingår att i stor utsträckning mottaga besök av allmänheten.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Posthusbyggnad i Göteborg* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 840 000 kronor.

5:o) **Om- och tillbyggnad av posthuset i Umeå.** Kungl. Maj:t har (punkt 5, s. 12—14) föreslagit riksdagen att till Om- och tillbyggnad av posthuset i Umeå för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 586 000 kronor.

Till ifrågavarande ändamål ha anvisats för budgetåret 1939/40 327 500 kronor å riksstaten samt för budgetåret 1940/41 187 500 kronor å tilläggsstat II till riksstaten.

Generalpoststyrelsen har funnit, att de beslutade byggnadsarbetena, som på grund av den fortsatta bristen på arbetskraft ännu ej kunnat påbörjas, snarast borde igångsättas. Då det emellertid knappast syntes möjligt att få arbetena avslutade under innevarande budgetår, borde för ändamålet uppföras ett nytt anslag, motsvarande vad som återstode av de redan anvisade medlen eller 491 000 kronor. Enligt vad byggnadsstyrelsen upplyst finge emellertid kostnaderna för byggnadsföretaget på grund av de prisstegringar, som ägt rum efter den senaste medelsanvisningen, numera beräknas till 610 000 kronor mot tidigare 515 000 kronor. För ombyggnadsföretagets genomförande erfordrades alltså ytterligare 95 000 kronor. Det nya anslaget borde sålunda bestämmas till sammanlagt (491 000 + 95 000) 586 000 kronor.

Departementschefen har, då behovet av förbättrade lokaler för postkontoret i Umeå blivit alltmera framträdande, ansett medel böra hållas disponibla för att möjliggöra erforderlig om- och tillbyggnad av posthuset under nästa budgetår, om byggnadstillstånd kan meddelas.

Med åberopande av vad departementschefen anfört får utskottet tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.
Utskottet hemställer,

Utskottet.

att riksdagen må till *Om- och tillbyggnad av posthuset i Umeå* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 586 000 kronor.

6:o) **Garagebyggnad för postdiligenser i Umeå.** Kungl. Maj:t har (punkt 6, s. 14—16) föreslagit riksdagen att till Garagebyggnad för postdiligenser i Umeå för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 134 000 kronor.

I skrivelse den 22 oktober 1943 har *generalpoststyrelsen* hemställt om 134 000 kronor för uppförande av en garagebyggnad för postdiligenser å en till postkontoret angränsande, för postverket inköpt tomt.

Departementschefen har biträtt generalpoststyrelsens förslag under framhållande att, då Umeå vore en viktig knutpunkt för postverkets diligensrörelse i Västerbotten, det vore önskvärt att tillfredsställande uppställnings- och garageringsmöjligheter bereddes.

Med tillstyrkande av förevarande förslag hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må till *Garagebyggnad för postdiligenser i Umeå* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 134 000 kronor.

7:o) **Posthusbyggnad i Kalmar.** Förevarande förslag (punkt 7, s. 16—18), som närmast är föranlett därav att tidigare anvisade medel på grund av gällande bestämmelser om tiden för dispositionsrätt till reservationsanslag icke längre stå till förfogande, anser sig utskottet böra tillstyrka. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må till *Posthusbyggnad i Kalmar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 855 000 kronor.

8:o) **Om- och tillbyggnad av posthuset i Uddevalla.** Förevarande förslag (punkt 8, s. 19 och 20), som — med hänsyn tagen jämväl till en genom prisstegringen uppkommen merkostnad av 35 000 kronor — närmast föranledes därav att tidigare anvisade medel på grund av gällande bestämmelser om tiden för dispositionsrätt till reservationsanslag icke längre stå till förfogande, anser sig utskottet böra tillstyrka. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må till *Om- och tillbyggnad av posthuset i Uddevalla* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 225 000 kronor.

9:o) **Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.** Beträffande ifrågavarande anslag (punkt 9, s. 20) avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande, vilket härmed

anmäles.

Telegrafverket.

10:o) **Telefonstationsbyggnad i kvarteret Jericho i Stockholm.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 10, s. 21) och under erinran, att beslut om ifrågavarande byggnad fattats vid 1943 års riksdag, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Telefonstationsbyggnad i kvarteret Jericho i Stockholm* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 400 000 kronor.

11:o) **Tillbyggnad av telegrafverkets stationsfastighet i Borås.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 11, s. 21—23) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Tillbyggnad av telegrafverkets stationsfastighet i Borås* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 110 000 kronor.

12:o) **Telefonstationsbyggnad i Lidköping.** Förevarande förslag (punkt 12, s. 23 och 24) om anvisande av 500 000 kronor, utgörande totala kostnaden för uppförande av en automatstationsbyggnad i Lidköping, till vilken erforderlig tomtmark förvärvats av telegrafstyrelsen, anser sig utskottet böra tillstyrka. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må till *Telefonstationsbyggnad i Lidköping* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

13:o) **Nybyggnad för post- och telegrafverken i Sveg.** Förevarande förslag (punkt 13, s. 24 och 25), som avser beredande av tillfredsställande lokaler i Sveg för telegrafverket och postverket, anser sig utskottet böra tillstyrka. Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Nybyggnad för post- och telegrafverken i Sveg* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kronor.

14:o) **Förrådsbyggnad i Nynäshamn.** Förevarande förslag (punkt 14, s. 26), som avser att bereda medel för uppförande av förrådsbyggnad i syfte att ernå en tillfredsställande lagerorganisation vid telegrafverkets verkstad i Nynäshamn, anser sig utskottet böra tillstyrka. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må till *Förrådsbyggnad i Nynäshamn* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 260 000 kronor.

15:o) **Inköp för telegrafverkets räkning av fastigheter.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 15, s. 26—29) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Inköp för telegrafverkets räkning av fastigheter* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kronor.

16:o) **Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende.** Kungl. Maj:t har (punkt 16, s. 29—34) föreslagit riksdagen att till Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 40 050 000 kronor.

I en inom andra kammaren av herr *U. R. Jacobson* väckt motion (II: 50) har hemställts, att riksdagen vid behandling av förevarande punkt måtte framhålla önskvärdheten av att Kungl. Maj:t måtte taga under förnyat övervägande, huruvida icke utbyggnad av någon av de norrländska radiostationerna borde gå före den föreslagna nybyggnaden i Göteborg.

Anslaget till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende har för de senaste fem budgetåren anvisats med följande belopp:

Budgetår	Kronor
1939/40	32 200 000
1940/41	15 000 000
1941/42	26 000 000
1942/43	25 000 000
1943/44	28 000 000

Dessutom ha å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisats 4 395 000 kronor, avsedda för en av militära skäl förestavad komplettering av det permanenta trådtelegrafnätet samt för visst rikskabelarbete. Den förhållandevis låga medelsanvisningen för budgetåret 1940/41 berodde därpå, att enligt särskilt beslut av Kungl. Maj:t ett belopp av 10 000 000 kronor av anslaget för budgetåret 1939/40 icke fick disponeras under budgetåret utan förutsattes skola få tagas i anspråk först under budgetåret 1940/41.

I skrivelse den 16 november 1943 har *telegrafstyrelsen* hemställt, att till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende måtte anvisas dels å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1943/44 ett investeringsanslag

av 4 000 000 kronor, dels å riksstaten för budgetåret 1944/45 ett investeringsanslag av 38 000 000 kronor. Enligt uppgjord plan skulle under år 1944 bland annat utläggas kablar för riksledningar mellan Uppsala och Enköping samt mellan Karlstad och Filipstad. Av kostnaden härför borde 2 050 000 kronor belasta telegrafverkets förnyelsefond.

Av *statens industrikommissionens* utlåtande den 8 december 1943 framgår, att erforderliga behov av koppar, bly och andra metaller liksom ock gummi syntes kunna tillgodoses, därest försörjningsläget icke försämrades.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Vid avvägningen av anslaget för innevarande budgetår till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende utgick man bland annat från att den höjning av inträdesavgifterna för telefonabonnemang, som beslutats i början av augusti 1942, skulle medföra, att antalet nya telefonabonnenter för år 1943 icke skulle nå upp till 1942 års siffra — nära 55 000 nya abonnenter — utan stanna vid 40 000 à 45 000.

Under år 1943 har emellertid abonnenttillströmningen — som efter taxehöjningen till en början nedgått — ånyo stigit. Telegrafstyrelsen räknar nu med en ökning av ungefär 60 000 apparater för år 1943. Kostnaden för nya abonnenter kommer härigenom att ökas från ursprungligen beräknade 13 000 000 kronor till 18 000 000 kronor. Det tilläggsanslag, som erfordras för innevarande budgetår, kan emellertid enligt styrelsens beräkningar begränsas till 4 000 000 kronor.

Jag har för egen del intet att erinra mot dessa beräkningar och anmäler i annat sammanhang denna dag förslag om anvisande av det erforderliga beloppet å tilläggsstat för nu löpande budgetår.

Vad angår abonnentökningen under år 1944, saknas anledning att jäva telegrafstyrelsens antagande, att antalet nya abonnenter kommer att bli lika stort som under år 1943. Med denna utgångspunkt torde det — såvitt man ej vill tillgripa restriktioner i avseende å rätten att teckna nya telefonabonnemang eller i övrigt beträffande telefontrafiken — bli nödvändigt att för kabelarbeten, blanka riksledningar och utvidgning av lokalnäten anvisa medel av ungefär den storleksordning, som telegrafstyrelsen beräknat.

För uppförande av en ny rundradiostation i Göteborg äskar styrelsen ett belopp av 2 400 000 kronor. Önskemålet om denna radiostation har föranletts av mottagningssvårigheter inom området i fråga. Jag har icke något att erinra mot storleken av det äskade beloppet i och för sig och biträder därför styrelsens förslag. Det torde få ankomma på Kongl. Maj:t att efter ytterligare övervägande meddela beslut i fråga om arbetenas igångsättande.

Av vad här anförts följer, att jag ansett mig icke böra framställa erinran mot telegrafstyrelsens anslagsäskande å 38 000 000 kronor.

I anslutning till de ändrade grunder för kapitalbudgetens uppställning, som i annat sammanhang förordas av chefen för finansdepartementet, torde emellertid i förevarande anslag böra inräknas det belopp, som av telegrafstyrelsen förutsatts skola bestridas av förnyelsefondsmedel. Enligt vad jag under hand inhämtat har styrelsen avsett, att telegrafverkets förnyelsefond skulle belastas med 2 050 000 kronor till kablar för riksledningar mellan Uppsala och Enköping samt mellan Karlstad och Filipstad. Det belopp om 300 000 kronor, vilket ansetts böra tagas i anspråk av förnyelsefondsmedel för kabelarbeten i samband med borttagandet av telegrafverkets blanka ledningar utmed järnvägslinjen Östersund—Storlien, har däremot redan år 1943 ställts till telegrafstyrelsens förfogande.

I enlighet med vad sålunda anförts bör det av telegrafstyrelsen äskade

beloppet ökas med 2 050 000 kronor och anslaget sålunda upptagas med 40 050 000 kronor.

Huruvida det tillstyrkta arbetsprogrammet till fullo kan komma till utförande blir i sista hand beroende på försörjningslägrets utveckling i vad avser vissa metaller samt på arbetsmarknadsförhållandena. Jag förutsätter, att telegrafstyrelsen, i enlighet med vad industrikommissionen anfört, inhämtar fortlöpande yttranden från kommissionen rörande materialförsörjningen, innan arbeten av här ifrågavarande slag igångsätts.

Utskottet får, under erinran emellertid om den inverkan, som ifrågavarande anläggningsarbeten allttjämt kunna röna av försörjnings- och arbetsmarknadsförhållandena, tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av 40 050 000 kronor för nästkommande budgetår till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende. Rörande förslaget om anvisande av ett tilläggsanslag av 4 000 000 kronor för samma ändamål för innevarande budgetår avgiver utskottet utlåtande i annat sammanhang.

Det i förstnämnda anslag ingående beloppet av 2 400 000 kronor för en ny rundradiostation i Göteborg har utskottet således ansett sig böra tillstyrka. Gentemot de i motionen II: 50 uttalade önskemålen om att en utbyggnad av de norrländska radiostationerna måtte gå före den i propositionen angivna ombyggnaden av radiostationen i Göteborg vill utskottet erinra, att den planerade förstärkningen av Göteborgs rundradiostation framtvingits som en försvarsåtgärd mot störningar från radiostationen i Alger. Dessa störningar äro redan nu allvarliga och måste befaras bli än mer framträdande efter en beslutad avsevärd utbyggnad av Algerstationen. Ombyggnaden av Göteborgsstationen får alltså anses vara av brådskande art. Den är dessutom angelägen på grund av den talrika befolkning, som stationen betjänar. Utskottet underskattar ingalunda den alldeles särskilt stora betydelse goda avlyssningsmöjligheter ha för Norrland och särskilt för därvarande i ofta ganska kännbar isolering levande landsbygds- eller ödemarksbefolkning. Att åstadkomma nya lokala radiostationer låter sig emellertid icke göra med hänsyn till den starka internationella konkurrensen om våglängdsområdena. I den mån de redan påbörjade försöken med trådradio lyckas, kunna dock utsikterna att även för Norrlands del förbättra mottagningsmöjligheterna förväntas öka. Enligt vad utskottet inhämtat har 1943 års rundradioutredning sin uppmärksamhet riktad på de i lyssnaravseende särskilt vanlottade landsändarna. Omnämnas må vidare, att planer föreligga att snarast möjligt avsevärt förstärka även Sundsvalls för utländska störningar rätt kännbart utsatta rundradiostation. Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet avstyrka bifall till motionen II: 50.

Slutligen anser sig utskottet böra framhålla, att rundradioanläggningarna synas vara ganska artschilda från övriga utgiftsändamål, som behandlas under förevarande punkt. Utan att nu härutinnan vidtaga någon ändring vill utskottet därför uttala lämpligheten av att utgifterna för rundradion framdeles utbrytas från anslaget till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende samt upptagas under en eller flera fristående punkter.

Utskottet.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

- a) att riksdagen må till *Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 40 050 000 kronor,
- b) att motionen II: 50 ej må av riksdagen bifallas.

17:o) **Markradiostation för Karlstads flygplats.** Kungl. Maj:t har (punkt 17, s. 34 och 35) föreslagit riksdagen att till Markradiostation för Karlstads flygplats för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 195 000 kronor.

I skrivelse den 12 november 1943 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* hemställt om anvisande å tilläggsstat för budgetåret 1943/44 av ett investeringsanslag av 195 000 kronor till markradiostation för Karlstads flygplats.

Departementschefen har funnit sig böra tillstyrka, att medel beräknades för ifrågavarande ändamål. Förhållandena nödvändiggjorde dock icke medelsanvisning redan under innevarande budgetår. Mot de av styrelsen beräknade kostnaderna hade departementschefen intet att erinra. Enligt tillämplad praxis torde medelsanvisning för ändamålet böra ske i form av kapitalinvestering i telegrafverkets fond under statens affärsverksfonder.

Utskottet.

Utskottet, som ansluter sig till vad departementschefen sålunda uttalat, hemställer,

att riksdagen må till *Markradiostation för Karlstads flygplats* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 195 000 kronor.

18:o) **Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.** Beträffande ifrågavarande anslag (punkt 18, s. 35) avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande, vilket härmed

anmäles.

Statens järnvägar.

19:o) **Gångbroar och gångtunnlar.** Kungl. Maj:t har (punkt 19, s. 38 och 39) föreslagit riksdagen att till Gångbroar och gångtunnlar för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 150 000 kronor.

Till ifrågavarande ändamål ha under budgetåret 1943/44 anvisats 200 000 kronor. Detta anslag ersatte reservationer å ungefär samma belopp, vilka på grund av gällande bestämmelser om disposition av äldre reservationsanslag reglerats såsom besparing inom riksgäldsfonden.

Järnvägsstyrelsen har i skrivelse den 18 september 1943 beräknat, att en viss reservation skulle komma att uppstå å det för innevarande budgetår

anvisade anslaget. Denna reservation beräknades dock icke räcka till täckande av de på budgetåret 1944/45 belöpande utgifterna för vissa mycket önskvärda, till utförande ifrågasatta anläggningar.

Departementschefen har i likhet med järnvägsstyrelsen funnit önskvärt, att den vid ingången av budgetåret 1944/45 beräkneliga reservationen å anslaget till gångbroar och gångtunnlar förstärktes.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må till *Gångbroar och gångtunnlar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 150 000 kronor.

20:o) **Fortsatt anläggning av dubbelspår.** Beträffande ifrågavarande anslag (punkt 20, s. 39—41) avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande, vilket härmed

anmäles.

21:o) **Ny godstågsförbindelse i Göteborg.** Kungl. Maj:t har (punkt 21, s. 41—43) föreslagit riksdagen att till Ny godstågsförbindelse i Göteborg för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 1 200 000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

Det är min avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att föranstalta om en utredning rörande hamnbyggnadspolitiken efter kriget. Oberoende av det resultat, vartill denna utredning må leda, står det enligt min mening klart, att det för landet i dess helhet måste vara av stor betydelse att transportförbindelserna till och från Göteborgs hamn göras i möjligaste mån effektiva. Den nuvarande ordningen, enligt vilken godsvagnarna till och från hamnanläggningarna på Göta älvs norra strand på sin väg till rangerbangården vid Sävenäs måste passera Olskrokens station, medför vissa svårigheter att avveckla trafiken, vilka vid toppbelastningar kunna bliva till verkligt hinder. Vikten av att lastning och lossning i hamnen kan ske utan försening till följd av järnvägstekniska svårigheter att framföra godsvagnarna ligger i öppen dag. Jag finner det därför angeläget, att medel ställas till förfogande så att arbetena må kunna påbörjas, så snart tillgången till material och arbetskraft kan medgiva beviljande av arbetstillstånd. Investeringsanslag för ändamålet torde därför böra uppföras för nästkommande budgetår.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må till *Ny godstågsförbindelse i Göteborg* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 1 200 000 kronor.

22:o) **Rälsutbyten m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 22, s. 43—45) föreslagit riksdagen att till Rälsutbyten m. m. för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 8 000 000 kronor.

Till rälsutbyten m. m. ha under de senare åren anvisats följande anslagsbelopp, nämligen

	å riksstaten	av förnyelsefondsmedel	Summa
1937/38 resp. 1937	3 800 000	2 600 000	6 400 000
1938/39 » 1938	4 200 000	1 500 000	5 700 000
1939/40 » 1939	4 200 000	1 500 000	5 700 000
1940/41 » 1940	3 200 000	2 400 000	5 600 000
1941/42 » 1941	4 400 000	2 600 000	7 000 000
1942/43 » 1942	3 700 000	6 300 000	10 000 000
1943/44 » 1943	3 000 000	7 000 000	10 000 000

Den under förstnämnda fem år tillämpade fördelningen mellan riksstats- och förnyelsefondsanslag har — såsom departementschefen erinrat — i viss mån påverkats därav, att förnyelsefonden under åren fram till år 1932 belastats även med den merkostnad, som vid verkställda rälsutbyten uppkommit genom användning av tyngre spårmaterial, som ökade banans kapacitet, och att nämnda, till något över 7 miljoner kronor beräknade merkostnad under en femårsperiod, räknat från budgetåret 1937/38 respektive år 1937, ansetts böra omföras från förnyelsefondsmedel till riksstatsmedel. De angivna medelsanvisningarna hava på grund härav i vad gäller förnyelsefondsmedel varit 1,4 miljoner kronor lägre och i fråga om anslagen å riksstaten lika mycket högre per år än de eljest skulle ha varit.

Järnvägsstyrelsen har i sin skrivelse den 18 september 1943 beräknat anslagsbehovet för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1944/45 till 8 000 000 kronor. Med förmålan att styrelsen hade för avsikt att i sitt förslag till förnyelsefondsstat för år 1944 under förevarande rubrik upptaga ett belopp av 5 500 000 kronor, har styrelsen hemställt, att till rälsutbyte m. m. för nästa budgetår måtte anvisas ett anslag av 2 500 000 kronor.

Departementschefen har biträtt järnvägsstyrelsens förslag i fråga om förevarande anslagsbehov för budgetåret 1944/45. I anslutning till de ändrade grunder för kapitalbudgetens uppställning, som i annat sammanhang förordats av chefen för finansdepartementet, torde i förevarande anslag böra inräknas det belopp, som av järnvägsstyrelsen förutsatts skola bestridas av förnyelsefondsmedel. Anslaget borde sålunda upptagas med 8 000 000 kronor.

Utskottet.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Rälsutbyten m. m.* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 8 000 000 kronor.

23:o) **Diverse åtgärder för spårförstärkning.** Förevarande förslag (punkt 23, s. 45 och 46), som avser att bereda medel för ett fortsättande av ett av järnvägsstyrelsen år 1938 framlagt program för utförande av spårförstärkningsarbeten m. m., anser sig utskottet böra tillstyrka. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må till *Diverse åtgärder för spår förstärkning* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

24:o) **Skenfria vägkorsningar m. m.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:t:s förslag (punkt 24, s. 46) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Skenfria vägkorsningar m. m.* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

25:o) **Växel- och signalsäkerhetsanläggningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 25, s. 47 och 48) föreslagit riksdagen att till Växel- och signalsäkerhetsanläggningar för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

Till ifrågavarande ändamål ha anvisats för vardera av budgetåren 1937/38 och 1938/39 1 000 000 kronor, för budgetåret 1939/40 500 000 kronor, för budgetåret 1942/43 2 000 000 kronor och för budgetåret 1943/44 3 200 000 kronor. Å förnyelsefondsstat ha därjämte anvisats för år 1942 2 000 000 kronor och för år 1943 1 000 000 kronor.

I skrivelse hösten 1941 om anslag för budgetåret 1942/43 framlade järnvägsstyrelsen ett förslag till arbetsprogram för växel- och signalsäkerhetsanläggningar. Enligt detta program skulle dylika anläggningar utföras på ett flertal större stationer, som saknade sådana, och automatisk linjeblockering anordnas å vissa starkt trafikerade linjesträckor för att möjliggöra en tätare tågföljd å dessa, varjämte ombyggnad skulle ske av vissa större säkerhetsanläggningar, som vore i behov av modernisering.

Kostnaden för programmets genomförande beräknades av järnvägsstyrelsen till 9 450 000 kronor och avsågs skola bestridas dels med anslag å riksstatsens kapitalbudget, dels med förnyelsefondsmedel. Enligt uppgjort tidschema skulle programmet slutföras under budgetåret 1945/46 och utgifterna sålunda fördelas på 4 år med ett anslagsbehov av omkring 2 500 000 kronor per år.

I sin skrivelse den 18 september 1943 har *järnvägsstyrelsen* beräknat anslagsbehovet i enlighet med programmet för budgetåret 1944/45 till 2 500 000 kronor, varav 1 500 000 kronor ansetts böra anvisas å riksstaten och 1 000 000 kronor av förnyelsefondsmedel. Dessutom har styrelsen för utförande av smärre nyanläggningar utöver nämnda belopp beräknat ytterligare 500 000 kronor bliva erforderliga.

Departementschefen har anfört, att i anslutning till de ändrade grunder för kapitalbudgetens uppställning, som i annat sammanhang förordades av chefen för finansdepartementet, i anslaget borde inräknas det belopp, som av järnvägsstyrelsen förutsatts skola bestridas av förnyelsefondsmedel.

Utskottet. Under erinran om den betydelse, som ifrågavarande anläggningar ha för trafiksäkerheten, får utskottet tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Växel- och signalsäkerhetsanläggningar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

26:o) **Telefonanläggningar och kabelarbeten.** Kungl. Maj:t har (punkt 26, s. 48—52) föreslagit riksdagen att till Telefonanläggningar och kabelarbeten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 2 040 000 kronor.

För fortsatt utbyggnad och modernisering av statens järnvägars telefontät har riksdagen under en följd av år anvisat medel. För budgetåren 1939/40—1943/44 har anslaget anvisats med respektive 300 000 kronor, 220 000 kronor, 700 000 kronor, 1 500 000 kronor och 1 500 000 kronor.

Därjämte har riksdagen å tilläggsstat I för budgetåret 1941/42 under rubriken Telefonanläggningar m. m. anvisat ett reservationsanslag av 300 000 kronor för utförande av särskilda skyddsrum för vissa telefonväxlar och förstärkaranläggningar. Kostnaden för dessa skyddsrum skulle enligt uppgjord plan belöpa sig till 1 200 000 kronor. Återstoden av de erforderliga medlen ha inräknats i nyssnämnda för budgetåret 1942/43 anvisade anslag av 1 500 000 kronor.

Järnvägsstyrelsen har för nästa budgetår äskat ett anslag av 2 265 000 kronor till förevarande ändamål, därav 200 000 kronor till ett fortsatt utbyggande av telefontätet å de förstataligade järnvägarna i Skåne och Småland, 415 000 kronor till automatiska telefonväxlar, 220 000 kronor till högtalaranläggningar, 500 000 kronor till bärfrekvensanläggningar, 630 000 kronor till dels anordnande av skyddsrum för vissa ömtåliga och svårersättliga telefonanordningar, dels anordnande av förvaringsrum för vissa detaljer, avsedda för telefonberedskapen, dels ock vissa beredskapsåtgärder i samband med nya telefoninstallationer i Stockholm samt 300 000 kronor till diverse telefonanläggningar. Dessutom har styrelsen ansett ett belopp av 130 000 kronor för automatiska telefonväxlar i Norrköping, Borås, Växjö och Kalmar böra bestridas av förnyelsefondsmedel.

Departementschefen har, under framhållande särskilt att, om det pågående förstataligandet av enskilda järnvägar skulle medföra avsedda fördelar, en samordning måste ske av järnvägsnätets olika delar till en enhetligt ledd trafikapparat, tillstyrkt järnvägsstyrelsens förslag. Ett belopp om 355 000 kronor, utgörande kostnader för åtgärder, som betingats uteslutande av militära skäl, har dock ansetts böra anvisas under rubriken Försvarsberedskap vid statens järnvägar.

Utskottet. Förevarande förslag till enhetliggörande och modernisering av statens järnvägars telefontät anser sig utskottet böra tillstyrka. Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Telefonanläggningar och kabelarbeten* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 2 040 000 kronor.

27:o) **Elektriska belysningsanläggningar.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 27, s. 52), som avser beviljande av medel för utförande av elektriska belysningsanläggningar såväl å bangårdar och i allmänna tjänstelokaler som i personalbostäder, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Elektriska belysningsanläggningar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 150 000 kronor.

28:o) **Anläggningar för elektrisk tågdrift.** Beträffande ifrågavarande anslag (punkt 28, s. 52—55) avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande, vilket härmed

anmäles.

29:o) **Om- och tillbyggnad av huvudverkstaden i Örebro.** Kungl. Maj:t har (punkt 29, s. 55 och 56) föreslagit riksdagen att till Om- och tillbyggnad av huvudverkstaden i Örebro för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 330 000 kronor.

Järnvägsstyrelsen har i sin skrivelse den 18 september 1943 hemställt om ett anslag av 180 000 kronor för budgetåret 1944/45 till ifrågavarande ändamål. Därjämte erfordrades 150 000 kronor av förnyelsefondsmedel.

Departementschefen har uttalat, att i anslutning till de förutsatta ändrade grunderna för kapitalbudgetens uppställning även i förevarande anslag borde inräknas det belopp, som av järnvägsstyrelsen förutsatts skola bestridas av förnyelsefondsmedel.

Förevarande anslag är avsett för en modernisering av driften vid huvudverkstaden i Örebro. Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må till *Om- och tillbyggnad av huvudverkstaden i Örebro* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 330 000 kronor.

30:o) **Elektrifiering av linjen Östersund—Storlien.** Förevarande förslag (punkt 30, s. 56 och 57), som avser anvisande av medel till fortsättandet av ifrågavarande elektrifieringsarbete, anser sig utskottet böra tillstyrka. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må till *Elektrifiering av linjen Östersund—Storlien* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 8 500 000 kronor.

31:o) **Försvarsberedskap vid statens järnvägar.** Beträffande ifrågavarande anslag (punkt 31, s. 57 och 58) avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande, vilket härmed

anmäles.

32:o) **Dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten.** Under erinran att förevarande anslag (punkt 32, s. 58 och 59) är avsett för utförande av den mängd av mindre arbeten och anordningar av skilda slag, som för trafikens avveckling alltid påfordras vid ett så stort företag som statens järnvägar eller som eljest äro motiverade och önskvärda ur driftsekonomisk synpunkt, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor.

33:o) **Elektriska lokomotiv.** Kungl. Maj:t har (punkt 33, s. 59--61) föreslagit riksdagen att till Elektriska lokomotiv för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 1 800 000 kronor.

I skrivelse den 18 september 1943 har *järnvägsstyrelsen* meddelat, att 12 i en redan verkställd större beställning ingående elektriska lok visat sig betinga ett pris av omkring 700 000 kronor per styck i stället för, såsom i den ursprungliga kostnadsuppgiften beräknats, 550 000 kronor per styck. Styrelsen har i anledning härav hemställt om anvisande av ytterligare 1 800 000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

Såsom järnvägsstyrelsen framhållit är bristen på elektrolok för närvarande besvärande. Även sedan de nu beställda loken kunnat insättas i trafik, beräknas antalet elektrolok vara otillräckligt för att tillfredsställande avveckla en trafik av nuvarande storleksordning. Trots de uppenbara olägenheter, som äro förenade med knappheten på elektrolok, torde det emellertid, på av järnvägsstyrelsen anförda skäl, icke vara lämpligt att nu göra ytterligare beställningar.

Det nu föreliggande anslagsäskandet avser att bereda järnvägsstyrelsen möjlighet att täcka en å 12 F-lok av ny snälltågstyp uppkommen, delvis redan föregående år förutsedd merkostnad av sammanlagt 1 800 000 kronor.

Ehuru denna kostnadsstegring — från 550 000 till 700 000 kronor per lok — är mycket avsevärd, finner jag mig icke kunna motsätta mig, att medel för ändamålet anvisas.

Utskottet.

Rådande högrafik kunde i och för sig motivera en större anskaffning av elektriska lok än som tidigare skett. Med hänsyn till nuvarande höga tillverkningspriser ävensom till en efter ett fredsslut ej osannolik nedgång i trafiken torde emellertid såsom järnvägsstyrelsen framhållit en begränsning av beställningarna vara motiverad. Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag — av-

seende ett tilläggsanslag av 1 800 000 kronor på grund av uppkomna merkostnader på viss tidigare beställning — hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Elektriska lokomotiv* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 1 800 000 kronor.

34:o) **Elektromotorvagnar.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 34, s. 61 och 62) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Elektromotorvagnar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 1 860 000 kronor.

35:o) **Rälsbussar.** Kungl. Maj:t har (punkt 35, s. 62 och 63) föreslagit riksdagen att till Rälsbussar för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

Järnvägsstyrelsen har i sin skrivelse den 18 september 1943 beräknat medelsbehovet för budgetåret 1944/45 till ifrågavarande ändamål till 2 000 000 kronor. Under förmälan att styrelsen hade för avsikt att i sitt förslag till förnyelsefondsstat för år 1944 under förevarande rubrik upptaga ett belopp av 1 000 000 kronor, har styrelsen hemställt att till rälsbussar för budgetåret 1944/45 måtte anvisas ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Departementschefen har, under erinran om de fördelar ur drift- och underhållskostnadssynpunkt, som förevarande trafikform visat sig erbjuda, tillstyrkt, att det äskade anslaget anvisas. Med hänsyn till omläggningen av kapitalbudgetens uppställning torde i anslaget böra inräknas det belopp, som av järnvägsstyrelsen förutsatts skola bestridas av förnyelsefondsmedel.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må till *Rälsbussar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

36:o) **Person- och resgodsvagnar.** Kungl. Maj:t har (punkt 36, s. 63—66) föreslagit riksdagen att till Person- och resgodsvagnar för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 11 000 000 kronor.

Järnvägsstyrelsen har i sin skrivelse den 18 september 1943 beräknat ifrågavarande medelsbehov för budgetåret 1944/45 till 11 000 000 kronor. Därav borde 7 000 000 kronor bestridas av förnyelsefondsmedel, medan återstående 4 000 000 kronor skulle behöva anvisas å riksstaten.

Departementschefen har anfört följande.

För vartdera av budgetåren 1942/43 och 1943/44 begärde järnvägsstyrelsen till anskaffning av person- och resgodsvagnar anvisande av samma belopp, som styrelsen nu förklarar sig finna önskvärt för budgetperioden 1944/45 eller 12 000 000 kronor. Anslagen nedsattes emellertid till 7 500 000 kronor för

budgetåret 1942/43 och till 11 000 000 kronor för budgetåret 1943/44. Såsom skäl till denna nedskärning anfördes, förutom skärpta krav på inskränkning av statliga investeringar, att det syntes antagligt, att trafiken efter en återgång till fredsförhållanden skulle komma att avsevärt nedgå. Vid anmälan av 1943 års statsverksproposition underströk jag särskilt, att de olägenheter för allmänheten, som en något minskad vagnanskaffning komme att medföra, enligt min uppfattning i dåvarande läge icke borde tillmätas alltför stor betydelse. För en viss begränsning av anskaffningsprogrammet talade vidare den inverkan, som tillkomsten från och med den 1 juli 1942 av trafikskatten kunde väntas få på trafikens omfattning.

Någon trafikminskande inverkan av trafikskattens införande har emellertid icke framträtt. Persontrafiken å järnvägarna har tvärtom fortsatt att öka.

Att bedöma storleken av den persontrafik, som statens järnvägar efter ett fredsslut komma att få avveckla, är givetvis vanskligt. Även om det, såsom järnvägsstyrelsen antagit, förefaller sannolikt, att den civila trafiken kommer att åtminstone så småningom ytterligare ökas, torde dock den sammanlagda persontrafiken, i varje fall under en viss övergångsperiod, kunna väntas bliva mindre än för närvarande, då de militära transportererna i hög grad bidraga till dess rekordartade omfattning.

Jag har tidigare givit uttryck för den mening, att de nuvarande besvärigheter, vilka sammanhånga bland annat med bristen på moderna personvagnar, måste tagas med jämnmot i dagens läge. Med hänsyn till de svårigheter, med vilka exempelvis busstrafiken har att kämpa, har den skedda begränsningen i vagnanskaffningen uppenbarligen icke medfört någon minskning av järnvägarnas konkurrenskraft. Efter återgång till fredsförhållanden kommer dock saken i ett annat läge. Järnvägarna torde efter kriget få vidkännas en hårdare konkurrens från andra trafikmedels sida, och ökad möjlighet måste då beredas dem att upptaga tävlan med andra trafikmedel, bland annat genom att erbjuda större bekvämlighet. Härför erfordras, jämte andra åtgärder, en fortgående modernisering och förbättring av vagnbeståndet. En ökad anskaffning av moderna sittvagnar är därför att betrakta såsom ett led i en önskvärd fredsberedskap för järnvägarna.

I nuvarande läge kan det icke undvikas att vagnar, som ur strängt företagekonomisk synpunkt borde slopas, enär de draga för höga underhållskostnader, behållas i trafik. Vid återgång till normala förhållanden blir läget även i detta hänseende ett annat, vilket i sin tur bidrager till att nödvändiggöra avsevärda nyanskaffningar för ersättande av vagnar, vilka komma att utrangeras.

Ur här antydda synpunkter finner jag i likhet med järnvägsstyrelsen i och för sig önskvärt att avsevärt öka nyanskaffningen av personvagnar. Det statsfinansiella läget och materialsvårigheterna påkalla dock alltjämt en begränsning av medelsanvisningen, vartill även järnvägsstyrelsen tagit hänsyn. Jag finner mig därför böra tillstyrka, att för ändamålet äskas det av styrelsen begärda beloppet.

Med hänsyn till omläggningen av kapitalbudgetens uppställning torde i anslaget böra inräknas det belopp, som av järnvägsstyrelsen förutsatts skola bestridas av förnyelsefondsmedel. Anslaget bör sålunda upptagas med 11 000 000 kronor.

Utskottet.

Även beträffande nyanskaffningarna av person- och resgodsvagnar kunde rådande högtrafik i och för sig motivera större beställningar än de här ifrågasatta. En stark återhållsamhet har emellertid ansetts befogad med hänsyn till nuvarande anskaffningssvårigheter och med tanke också på den

omkastning i trafikläget, som en övergång till fredsförhållanden väntas medföra. Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Person- och resgodsvagnar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 11 000 000 kronor.

37:o) **Godsvagnar.** Kungl. Maj:t har (punkt 37, s. 66—69) föreslagit riksdagen att till Godsvagnar för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 9 400 000 kronor.

Järnvägsstyrelsen har i sin skrivelse den 18 september 1943 beräknat medelsbehovet för ifrågavarande ändamål till 9 400 000 kronor, varav 7 000 000 kronor borde bestridas av förnyelsefondsmedel och återstoden 2 400 000 kronor med anslag å riksstaten. Styrelsen har därvid framhållit, att gods-trafiken, som sedan krigsutbrottet våldsamt stegrats, under första halvåret 1943 ökat med, mätt i tontal, 13 % i förhållande till samma tid 1942. Den *normalspåriga godsvagnsparken* vore alltså otillräcklig, särskilt med hänsyn därtill att omkring 2 700 av dessa vagnar vore äldre och småbäriga. Sålunda behövdes under budgetåret 1944/45 600 nya vagnar, avsedda såsom ersättning i första hand för redan nedskrotade vagnar och i andra hand för sådana mindervärdiga vagnar, vilka borde avställas så snart trafiksituationen det medgäve. Vidare syntes en ersättningsanskaffning av 30 *smalspårsvagnar* icke kunna uppskjutas. Även vore erforderligt att anskaffa 10 s. k. överföringsvagnar.

Departementschefen har, under framhållande av att de åtgärder för minskning av godstransporterna på landsväg, vilka närmast på grund av bristen på bilgummi blivit ofrånkomliga, givetvis vore ägnade att ytterligare öka anspråken på statens järnvägar, förordat bifall till järnvägsstyrelsens anslags-äskande. Med hänsyn till omläggningen av kapitalbudgetens uppställning torde dock även i förevarande anslag böra inräknas det belopp, som av styrelsen förutsatts skola bestridas av förnyelsefondsmedel.

Utskottet tillstyrker förevarande anslag å 9 400 000 kronor. Huvudparten av beloppet eller 8 800 000 kronor är avsedd för inköp av 600 nya godsvagnar. Till jämförelse kan nämnas, att statens järnvägars hela nuvarande normalspåriga vagnpark uppgår till inemot 25 000 vagnar.

De nya vagnarna beräknas enligt vad departementschefen anfört förslå allenast till ersättning för redan nedskrotade vagnar samt för en mindre del av sådana vagnar, som böra avställas så snart förhållandena det medgiva. Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Godsvagnar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 9 400 000 kronor.

38:o) **Anläggningar och förlag för automobiltrafik.** Kungl. Maj:t har (punkt 38, s. 69 och 70) föreslagit riksdagen att till Anläggningar och förlag för auto-

Utskottet.

mobiltrafik för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

Enligt vad jag inhämtat, är det järnvägsstyrelsens avsikt att använda en del av det begärda anslaget till inköp av vissa omnibusföretag, som bedriva trafik å kortare sträckor, belägna mellan omnibuslinjer vilka redan nu trafikeras av statens järnvägar. Härigenom skulle en del i statens järnvägars hand befintliga, från varandra åtskilda linjer kunna sammanföras till större nät. Detta skulle underlätta ett bättre utnyttjande av personal och materiel samt överhuvud bidraga till rationalisering av driften. Ett genomförande av dylika planer — vilka icke sällan motiveras av ett trafikläge, som uppstått i samband med statsförvärv av till enskilda järnvägar anknuten omnibusrörelse — synes mig vara lämpligt.

Däremot anser jag mig icke böra tillstyrka, att medel nu anvisas till förvärv i större utsträckning av med järnvägsdriften konkurrerande bilföretag i fall, då omständigheter av nyss angiven art icke föreligga. Jag finner därför en väsentlig begränsning av det begärda anslagsbeloppet böra ske och förordar, att anslaget bestämmes till 500 000 kronor.

Utskottet.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Anläggningar och förslag för automobiltrafik* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

39:o) **Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.** Beträffande ifrågasvarande anslag (punkt 39, s. 70) avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande, vilket härmed

anmäles.

Statens vattenfallsverk.

40:o) **Inledande översikt m. m.** Departementschefen har inledningsvis (s. 71—81), med hänvisning till skrivelse från vattenfallsstyrelsen den 30 september 1943, lämnat en översikt rörande landets kraftproduktion samt därvid anfört bland annat följande.

Att nu ställa någon prognos för det framtida kraftbehovet är synnerligen vanskligt. Jag delar emellertid vattenfallsstyrelsens mening, att man — eventuellt efter en tillfällig nedgång efter kriget — har anledning räkna med en fortsatt stegring av kraftbehovet. Vissa omständigheter kunna — även bortsett från det fall, att tillgången på importerat fossilt bränsle skulle under en kris i samband med krigets avslutande för en tid minskas eller bortfalla — i själva verket tala för möjligheten av att kraftbehovet kan komma att ökas med mer än de 200 MkWh per år, med vilka vattenfallsstyrelsen räknat. Den tendens till ökad användning av elektrisk kraft inom industrien, som framträtt under kriget, torde vid gynnsam prisutveckling komma att bestå i betydande utsträckning och måhända ytterligare stegas. Om knapp-

heten på arbetskraft inom jordbruket skulle fortfara, kan detta — sedan tillgången på högklassigt ledningsmaterial ökats — antagas komma att leda till en fortsatt rationalisering av arbetsmetoderna bland annat genom ökad användning av elektrisk kraft. Förbrukningen av kraft för allmän distribution lärer ännu icke hava nått gränsen för vad som är önskvärt och upp-nåeligt. En viss fortsatt elektrifiering av järnvägar är ock att förutse.

Tillgång på elektrisk kraft till skäliga fasta taxor torde vara en av de viktigaste förutsättningarna för en konkurrensduglig industri liksom en märk-tig hävstång för den samhällliga utvecklingen i allmänhet. Ett fortsatt ut-byggande av statens vattenfall, i den mån så erfordras för att kunna helt tillgodose efterfrågan på kraft, är därför ett allmänt intresse. Å andra sidan är det enligt min mening ur företagsekonomisk synpunkt riktigt att nu in-taga en avvaktande hållning med avseende på den fortsatta utbyggnaden. Redan ovissheten om utvecklingen av kraftbehovet under de närmaste åren manar till en viss försiktighet. Härtill kommer önskvärdheten av att av-vakta gynnsammare förutsättningar att verkställa fortsatta utbyggnader med mindre kostnad och sålunda ernå större möjlighet att hålla krafttaxor-na nere än vad en fortsatt forcering skulle medföra. Med dessa utgångs-punkter synes ett utbyggnadsprogram, som tager sikte på en ökning av krafttillgången från ställiga kraftverk med 200 MkWh per år under 1945 och 1946, vara väl avvägt. I betraktande av vad nyss anförts om möjlighe-ten av en större stegring i kraftbehovet synes det emellertid välbetänkt att i god tid vidtaga förberedelser för skynsamma ytterligare utbyggnader, där-est sådana skulle finnas påkallade. Frågan om planläggning av kraft-verksbyggnader att utföras såsom led i arbetsmarknadspolitiska åtgärder till mötande av en efterkrigskris är för närvarande under behandling inom investeringsutredningen. Det blir i detta sammanhang anledning att över-våga olika möjligheter att förbättra de företagsekonomiska förutsättning-arna för ytterligare utbyggnad av vattenkraft i syfte bland annat att under-lätta ökade enskilda investeringar i industri.

Såsom av vattenfallsstyrelsens redogörelse framgår, har styrelsen föresla-git påbörjande av nya kraftanläggningar i Nämforsen och Forsmoforsen, vilka båda äro belägna inom Ångermanälvens flodområde. Eventuellt har viss ytterligare utvidgning av kraftstationen i Porjus ansetts böra komma till stånd. Härjämte har ifrågasatts påbörjande av regleringsåtgärder inom Ångermanälvens flodområde. För dessa ändamål har preliminärt beräknats ett anslagsbehov under nästa budgetår av tillhoppa 11 000 000 kronor.

Innan närmare utredning föreligger, kan jag icke taga ställning till frå-gorna, huruvida Nämforsen och Forsmoforsen äro de lämpligaste fallen att nu utbygga eller om Porjusverket bör utvidgas. Då emellertid ett belopp av 11 000 000 kronor torde erfordras för fortsatt utbyggnad av vattenfall samt för nya vattenregleringar under nästa budgetår, kommer jag i det följande att föreslå att för nämnda ändamål i avbidan på vidare utredning beräknas ett investeringsanslag å 11 000 000 kronor.

Beträffande det av vattenfallsstyrelsen berörda spörsmålet om utbyggnad av Harsprånget får jag hänvisa till den redogörelse härutinnan, som lämna-des i samband med framläggandet av 1942 års statsverksproposition (kapi-talbudgeten, bil. 4, s. 62—68).

Jag övergår härefter till behandlingen av de särskilda anslagsäskandena. Därvid kommer jag, med hänsyn till vad vattenfallsstyrelsen anfört beträf-fande behovet av medel till inköp av vattenfall och fastigheter, icke att föreslå Kungl. Maj:t att äska något anslag för budgetåret 1944/45 för detta ändamål. Jag utgår från att, därest riksdagen icke häremot framställer nå-

gon erinran, hela det å nämnda anslag disponibla beloppet skall få tagas i anspråk för därmed avsedda ändamål oavsett att, såsom förut erinrats, Kungl. Maj:t genom visst beslut godkänt ett vattenkraftsförvärv, för vilket vederlaget bestämts att utgå enbart i form av kraftleverans till ett beräknat värde av 230 000 kronor. Jag förutsätter också att, därest framdeles på liknande sätt uppgörelser om förvärv av vattenrätt träffas mot vederlag av kraftleveranser, detta icke skall medföra någon inskränkning i rätten till disposition av anslaget för de fall, där vederlag utgår i form av kontant ersättning. Härmed avses självfallet icke att göra någon ändring i den nuvarande regel, enligt vilken förvärv av vattenrätt till ett värde överstigande 100 000 kronor under tid, då riksdagen är samlad, icke må ske utan riksdagens hörande, vare sig ersättningen utgår kontant eller helt eller delvis i form av kraftleverans.

Utskottet.

Såsom redan före krigsutbrottet förutsågs har förbrukningen av elektrisk kraft under krigsåren starkt tilltagit. Särskilt framträdande är denna ökning för statens vattenfallsverks del. År 1938 uppgick den elektriska kraftförbrukningen inom landet (inklusive förluster och ånggenereringskraft) till 8 162 miljoner kWh (kilowattimmar), varav för statens vattenfallsverk 2 761 miljoner kWh. Motsvarande siffror för 1942 och 1943 äro 9 793 och 11 000 miljoner kWh respektive 3 837 och 4 270 miljoner kWh.

Trots delvis osedvanligt ogynnsamma nederbördsförhållanden och trots nödvändigheten att anlita kraftverkens ångreserver långt mindre än som normalt ekonomiskt bör ske, ha energibehoven kunnat praktiskt taget helt tillgodoses. Statens vattenfallsverk, som till ungefär en tredjedel omhänderhar rikets kraftförsörjning, har ej endast haft att leverera kraft till de egna konsumenterna utan har därutöver fått bistå andra av landets kraftproducenter, något som varit tekniskt möjligt tack vare det stamlinjenät, som sammanknyter landets olika kraftcentraler oavsett deras ägare. I administrativt avseende värdefull har visat sig vara den gemensamma, även de kommunala och enskilda företagen omfattande driftsledning, som, förlagd till vattenfallsstyrelsen, trädde i verksamhet i och med krigsutbrottet.

Då det nu gäller att bedöma de kommande årens utveckling, har man väl först och främst att taga i betraktande, hurusom vissa kraftbehov i samband med en kommande fred sannolikt bortfalla. Hit höra exempelvis en del industriell krigsproduktion och vissa andra extraordinära behov, beroende av nuvarande synnerligen framträdande brist på ej endast kol utan även brännolja, liksom också vissa behov av järnvägs kraft, framkallade av nuvarande högkonjunktur inom järnvägsväsendet. Att en del nya såväl statliga som enskilda till krigsårens uppdrivna priser utbyggda kraftverk under de närmaste åren beräknas bliva driftfärdiga kan också bidra att framkalla kraftöverskott.

Å andra sidan torde i och med att exportindustrierna åter kunna komma i gång rätt väsentliga nya kraftbehov åter uppstå, vartill kommer att, enligt vad man på sakkunnigt håll räknar med, importsvårigheterna för bränsle måhända få befaras fortbestå även under de första efterkrigsåren.

För antagandet om en gynnsam framtidsutveckling talar också det kända, redan tidigare av utskottet konstaterade förhållandet att inom den elektriska kraftproduktionen en förbrukningsnivå, som en gång uppnåtts, visat sig ej endast bestå utan också kunna bilda utgångsläge för nya stegringar och därav föranlett behov av nya utbyggnader. Den ökning i energiåtgång, som ägde rum under världskrigsåren 1914—1918, åtföljdes sålunda, efter en tillfällig tillbakagång under år 1921 och en viss stagnation under 1920-talet, av en ny kraftig uppgång av landets energiförbrukning.

Då det gäller att utforma de närmaste årens fortsatta utbyggnadsprogram, måste enligt utskottets mening största hänsyn också fästas vid det förhållandet att riklig tillgång till elektrisk energi till lågt pris är en av de viktigaste grundförutsättningarna för utvecklingen av landets hela näringsliv.

Från dessa utgångspunkter anser sig utskottet kunna uttala sin anslutning till den av departementschefen i statsverkspropositionen framlagda planen för de närmaste årens byggnadsverksamhet, innebärande i huvudsak att nu pågående kraftverksbyggnader skyndsamt slutföras samt att därutöver vissa nya arbeten ganska omedelbart igångsättas. Till de närmare detaljerna i denna plan får utskottet tillfälle att taga ståndpunkt i samband med de olika i statsverkspropositionen och propositionen nr 2 framställda anslagsäskandena liksom ock framdeles i samband med propositionen nr 93 angående anslag till vissa nya kraftstationer m. m. samt två motioner (I: 3 och II: 20) om anslag till utbyggnad av Harsprånget och till utvidgning av Porjus kraftverk.

Vad departementschefen i detta sammanhang anfört rörande Kungl. Maj:ts dispositionsrätt över anslaget till inköp av vattenfall och fastigheter har ej givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet ovan anfört.

41:o) **Kraftstation i Midskogsforsen.** Kungl. Maj:t har (punkt 40, s. 81—83) föreslagit riksdagen att till Kraftstation i Midskogsforsen för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 6 500 000 kronor.

Till förevarande ändamål har riksdagen hittills beviljat 35 000 000 kronor, därav 6 000 000 kronor å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42, 12 000 000 kronor å riksstaten för budgetåret 1942/43 samt 17 000 000 kronor å riksstaten för budgetåret 1943/44.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Utöver det belopp av 2 000 000 kronor, som enligt tidigare beräkningar skulle återstå att anvisa för kraftstationen vid Midskogsforsen, erfordras enligt vattenfallsstyrelsens nu föreliggande utredning ytterligare 6 500 000 kronor. Delvis hänför sig kostnadsstegringen till att det i samband med planering för ytterligare kraftstationer i Indalsälven befunnits ändamålsenligt att vid Midskogsstationen uttaga en ytterligare fallhöjd av omkring 0,5 meter. Kostnaden härför har beräknats till 1 000 000 kronor. I övrigt hänför sig kostnadsstegringen dels till vissa oförutsedda förhållanden, vilka samman-

hänga med berggrundens beskaffenhet och en under byggnadsarbetenas bedrivande inträffad osedvanligt hög vårfloed, och dels till fördyringar som betingats av de nuvarande extraordinära förhållandena, kännetecknade bland annat av stora transportsvårigheter.

Jag anser det vara av vikt att den pågående utbyggnaden utan uppskov fullföljes. Härigenom skulle landets kraftförsörjning inom en relativt nära framtid erhålla ett mycket väsentligt tillskott. Jag tillstyrker därför, att de begärda beloppen anvisas. I annat sammanhang gör jag framställning om anvisande av ett belopp av 2 000 000 kronor å tilläggsstat för budgetåret 1943/44. För budgetåret 1944/45 torde böra anvisas återstoden eller 6 500 000 kronor.

Utskottet.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kraftstation i Midskogsforsen* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 6 500 000 kronor.

42:o) **Kraftstation vid Leringsforsen.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 41, s. 83 och 84), vilket avser fortsatt anslag för slutförande av arbetena å en mindre med Torpshammaranläggningen sammanhängande kraftstation, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kraftstation vid Leringsforsen* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kronor.

43:o) **Reglering av sjöar inom Indalsälvens flodområde.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 42, s. 84—86) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Reglering av sjöar inom Indalsälvens flodområde* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

44:o) **Vissa nya kraftstationer m. m.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 43, s. 86) föreslagit riksdagen i fråga om anslag till Vissa nya kraftstationer m. m. — i vilket avseende särskild proposition nr 93 numera avlåtits — avger utskottet utlåtande senare under riksdagen, vilket härmed

anmäles.

45:o) **Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk.** Kungl. Maj:t har (punkt 44, s. 86—92) föreslagit riksdagen att till Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 17 000 000 kronor.

Till förevarande ändamål har riksdagen anvisat för budgetåren 1938/39—1943/44 respektive 9 000 000, 10 700 000, 12 500 000, 10 000 000, 21 000 000 och 22 000 000 kronor.

I skrivelse den 23 september 1943 har *vattenfallsstyrelsen* hemställt om anvisande för samma ändamål av 15 000 000 kronor för nästkommande budgetår.

Statens industrikommission har den 27 oktober 1943 avgivit infortrat utlåtande.

Departementschefen har anfört bland annat följande.

Enligt vad jag inhämtat, har vattenfallsstyrelsen vid sin anslagsberäkning förutsatt, att visst belopp för här avsedda ändamål skulle bestridas av förnyelsefondsmedel. I anslutning till de ändrade grunder för kapitalbudgetens uppställning, som i annat sammanhang förordas av chefen för finansdepartementet, torde emellertid nämnda belopp böra inräknas i anslaget. I anledning härav bör enligt införskaffade uppgifter en uppräknig av anslaget ske till 17 000 000 kronor.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

Utskottet

att riksdagen må till *Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 17 000 000 kronor.

46:o) **Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.** Beträffande ifrågasvarande anslag (punkt 45, s. 92) avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande, vilket härmed

anmäles.

Stockholm den 29 februari 1944.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Lindström, Sven Larsson, Bernhard Nilsson, Bäckström, Holmström, Heiding, Karl Andersson, Gillström, Berling, Rosenberg* och *Ivar Persson*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Danielsson, Persson* i Falla, *Persson* i Tidaholm, *Pettersson* i Dahl, *Andersson* i Malmö, *Mårtensson, Staxäng, Lindholm* och *Åkerström*.